

Cijenjeni čitatelji,

informirat ću vas o našem dosadašnjem radu. Održali smo dva seminara, jedan za narodne knjižničare a drugi za školske knjižničare i voditelje županijskih matičnih službi. Seminar je organizirao HUD u suradnji sa Hrvatskim knjižničarskim društvom i Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom (Hrvatski zavod za knjižničarstvo). Nakon seminara poslali smo pismo Vesni Bilić, pomoćnici ministra. Sadržaj pisma se nalazi u ovom Biltenu.

Pokazao se veliki interes za našu problematiku i organizirana su predavanja:

dana 11. listopada 2002. u školskoj knjižnici OŠ Donja Stubica
dana 5. studenog u Osijeku, gdje su prisutni knjižničari iz 28 OŠ, Centra za predškolski odgoj, logopedi, psiholozi i pedagozi
dana 15. studenog u Bjelovaru za bjelovarsko-bilogorske gradske knjižnice

dana 22. studenog u Gornjoj Stubici OŠ Matija Gubec

dana 10. prosinca u Rijeci u gradskoj knjižnici

dana 3. prosinca OŠ Čakovec

Predavanja su održale dr. sc. Mirjana Lenček- Vancaš i prof. logoped Ines Galić- Jušić. Negdje su bile zajedno a negdje pojedinačno.

Intenzivno surađujemo sa knjižnicom Marin Držić, Držićeva 10. Nakon otvaranja izložbe o disleksiji 6. lipnja, ista izložba je premještena na još dvije njihove lokacije i zadržala se cijelo ljeto.

Od početka školske godine, u toj knjižnici jedanput tjedno imaju igraonicu u koju su uključena djeca s posebnim potrebama. Ta igraonica je prezentirana i na Interliberu održanom na zagrebačkom velesajmu.

Paralelno s aktivnostima knjižnica izlazi članak 24. rujna u Školskim novinama pod naslovom *Čitanje u zrcalu* i u Novom listu 2. prosinca pod naslovom *U 805 hrvatskih škola zaposleno 70 logopeda*.

Dana 23. rujna prof. Jadranka Bjelica sudjelovala je u TV emisiji *Dobro jutro*. Nakon emisije uslijedilo je oko 40 telefonskih poziva u kojima su roditelji tražili informacije ili pomoć.

Dana 27. rujna održava se u hotelu Opera EMC-festival 2002: Mediji i zdravlje (Edukacijski multimedijski Centar) uz obilježavanje 75. obljetnice Škole narodnog zdravlja "Andrije Štampar" i Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod pokroviteljstvom dr Andre Vlahušića, ministra zdravstva Republike Hrvatske.

Naša Udruga se prijavila u kategoriji: Web stranica - www.hud.hr, specijalizirani časopis *Bilten* i CD - *Disleksija, disgrafija i slične teškoće čitanja, pisanja i učenja*. U toj kategoriji smo bili jedini.

Kako smo od Zagrebačke banke dobili 23. listopada 2002. donaciju za projekt: *Edukacija roditelja djece koja imaju disleksiju i učitelja razredne nastave u osnovnim školama u Hrvatskoj*, sad je u fazi realizacije. Već su gotovi CD-i a u pripremi je plakat. Za sumu koju smo dobili, naše stranice sa interneta bit će pripremljene za objavljivanje knjige, samo će nam nedostajati novaca za njeno tiskanje. ZAHVALJUJEMO ZAGREBAČKOJ BANCII D.D.

UNICEF - Ured za Hrvatsku ima namjeru povezati udruge koje rade za dobrobit djece. Bili smo pozvali su nas na sastanak održan 16. prosinca u prostorijama Europskog doma, Jurišićeva 1. Upoznali su nas da 2001. i 2002. pokrenute su brojne inicijative na međunarodnoj razini, a i u nama susjednim zemljama, za boljim povezivanjem i zajedničkim djelovanjem udruga koje rade za dobrobit djece. Tako je na svjetskoj razini iniciran Globalni pokret za djecu koji poziva na međunarodno povezivanje radi efikasnijeg djelovanja u korist djece. Na sastanku se govorilo o umrežavanju zainteresiranih udruga.

"Naklada Slap" priprema prijevod knjige *Sto godina disleksije* engleskog autora T.R. Miles i Elaine Miles. U proljeće se očekuje izlazak te knjige.

Zajedno sa Aktivom logopeda pri osnovnim školama HUD organizira veliko ispitivanje sve djece u OŠ Hrvatske radi otkrivanja točnog

postotka djeca s disleksijom u našim školama. U pripremi je testovni materijal.

Stanislava Leļjak - Turžanski, predsjednica

**Nacionalna i sveučilišna knjižnica
Gđa Vesna Bilić, pomoćnica ministra
Trg hrvatskih velikana 6, Zagreb**

Predmet: Obavijest o održanom seminaru za školske knjižničare u svrhu programa prepoznavanja djece s teškoćama u čitanju i pisanju

Poštovana,

na poticaj Hrvatskog čitateljskog društva- HKD (Radna grupa za knjižnične usluge s posebnim potrebama) i Hrvatskog zavoda za knjižničarstvo (Nacionalna i sveučilišna knjižnica) priredila je prijedlog programa za djecu s disleksijom u školskim knjižnicama. Jedan od preduvjeta za pokretanje predloženog programa je prepoznavanje djece s teškoćama u čitanju i pisanju. Sveobuhvatna slika o broju i dobnj strukturi takve školske djece najbolje se može dobiti upravo suradnjom sa školskim knjižničarima, pedagozima, psiholozima i nastavnicima.

Jednodnevni seminar u organizaciji HUD-a, HKD-a i NSK, u trajanju od 4 sata, okupio je predstavnike školskih knjižnica i voditelje županijskih matičnih službi. Cilj seminara je bio uputiti knjižničare kako prepoznati djecu s teškoćama u čitanju i pisanju i ostvariti kontakt s logopedima iz njihovih sredina koji su spremni surađivati i pružiti pomoć i podatke o takovoj djeci u okviru određene lokalne zajednice.

Isto tako voditelji županijskih matičnih službi trebali bi na svojim županijama u okviru redovnih sastanaka sa školskim knjižničarima organizirati seminare u svrhu pedagoškog rada školskih knjižničara, s ciljem organiziranja kreativnih radionica u svojim školskim knjižnicama.

Iskreno nam je žao što nitko od Vaših djelatnika nije mogao prisustvovati seminaru i svojim sudjelovanjem pridonijeti njegovoj kvaliteti. Stoga Vam upućujemo poziv za suradnju na programu prepoznavanja djece s teškoćama u čitanju i pisanju.

U privitku Vam šaljemo popis sudionika seminara i Prijedlog programa za djecu s teškoćama u čitanju i pisanju u kreativnim radionicama školskih knjižnica.

S poštovanjem, Veronika Čelić-Tica, prof.-Savjetnica za školske knjižnice (NSK)

Dunja-Marija Gabriel, dipl. knjiž. Predsjednica Radne grupe za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama (HKD)
(Seminaru prisustvovalo 54 sudionika.)

**Zdravko Kolundžić
Mirjana Vancaš**

**PRIJEVREMENO ROĐENJE:
POVEĆAN RIZIK ZA NASTANAK PROBLEMA U
ČITANJU?**

Prijevremeno rođenje jedan je od najznačajnijih rizičnih čimbenika za pojavu različitih teškoća i problema u razvoju.

Budući da oko 10% svih porođaja završava prijevremenim rođenjem, razumljiv je interes stručnjaka za ovu problematiku. Istraživanja jezičnoga razvoja prijevremeno rođene djece nerijetko daju suprotne rezultate. Prema nekim autorima (Saigal i sur.,1991; Samuelson, i sur., 1999; Low i sur., 1992) prijevremeno rođena djeca su značajno slabija od svojih vršnjaka rođenih na termin u postignućima na jezičnim testovima te testovima čitanja i pisanja. Drugi autori navode kako ove razlike nisu tako značajne te da ih prijevremeno rođena djeca prerastu do polaska u školu (Largo, 1986; Manyuk i sur.; 1995).

Istraživanja vještine čitanja pokazuju da su prijevremeno rođena djeca i djeca rođena s malom porođajnom težinom tri puta češće prepoznata kao loši čitači od djece rođene na termin (Samuelson i sur.,1999). Ova djeca zapravo nisu češća u skupini s disleksijom, ali imaju veći rizik za razvojne probleme u usvajanju početnog čitanja. Mnoge od njih se, prema ovim autorima, vrlo često pogrešno dijagnosticira kao djecu s disleksijom jer je teško objektivno odrediti granicu lošega čitanja i disleksije.

Low i sur. (1992) su proveli longitudinalno praćenje 230 prijevremeno rođene djece i djece rođene sa zastojem u rastu u kojemu su pratili i usvajanje čitanja. Pokazalo se da je 83 djece (36%) imalo teškoće u čitanju, pisanju i rješavanju matematičkih zadataka u školskoj dobi.

Rezultati istraživanja Stewarta i sur., (1999) upućuju na postojanje razlika između prijevremeno rođene djece (sa manje od 33 tjedna gestacije) i djece rođene na termin u neurokognitivnim sposobnostima i ponašanju i to u dobi od jedne, četiri i osam godina. U dobi od 14 do 15 godina prijevremeno rođena djeca s promijenjenim ili suspektim nalazom MRI statistički su značajno slabija na testovima čitanja od djece bez promijenjenoga MRI nalaza, kao i od kontrolne skupine djece rođene na termin.

U prilog postavci o slabijim rezultatima čitanja prijevremeno rođene djece ide i studija koju su proveli Robertson i sur. (1990). Ispitujući ovu djecu u dobi od osam godina pokazalo se da su sva djeca rođena prije termina imala slabije rezultate u mjerama visine i uzrasta, intelektualnih i motoričkih sposobnosti, čitanja i aritmetike te ponašanja. Autori ovoga istraživanja govore o slabijem školskom uspjehu prijevremeno rođene djece u odnosu na kontrolnu grupu. Nađeno je i da su dječaci imali lošije rezultate na testovima čitanja, posebno oni rođeni s manjom porođajnom težinom.

Istraživanje u Hrvatskoj

Rezultati stranih istraživanja koji ukazuju na probleme u čitanju i pisanju prijevremeno rođene djece, te spoznaje o značaju ranih preventivnih postupaka za spriječavanje nastanka teškoća, uvjetovali su provedenje ispitivanja čitanja u ove djece i u našoj zemlji (Kolundžić, 2002).

Istraživanje je provedeno na 34-ero prijevremeno rođene djece (rođenih s manje od 37 tjedana gestacijske dobi), odabrane uvidom u podatke medicinske dokumentacije o dužini trajanja trudnoće majke. Kontrolni uzorak od 34-ero ispitanika (rođenih s više od 37 tjedana gestacijske dobi) izjednačen je s prijevremeno rođenom djecom po dobi, spolu, obrazovanju majke i razredu koji pohađaju. Sva su djeca ispitana na kraju

prvoga razreda osnovne škole odabranim zadacima jezičnoga znanja, fonološkoga radnoga pamćenja i čitanja. Prije polaska u školu sva su djeca psihologijski ispitana i nisu nađena nikakva značajna odstupanja koja bi spriječavala upis u redovni program. Utvrđena je i zrelost djece za školu prema testovima spremnosti. Sva su djeca pravovremeno upisana u školu.

Kako je jedan od aspekata ovoga istraživanja bio usmjeren i na čitanje, ovdje će biti prikazani neki rezultati uspješnosti ispitane djece u ovoj vještini.

Provjera čitanja uključila je ispitivanje glasnoga čitanja liste riječi (Jednominutni ispit glasnoga čitanja; Furlan, 1965) te čitanje kratkoga teksta i njegovo razumijevanje.

Čitanje liste riječi mjera je vještine čitanja kojom se može provjeriti sposobnost dekodiranja. Kako pri čitanju liste nije moguće koristiti kontekstualne ključeve kao pomoć u predviđanju sljedeće riječi, ovaj je postupak učinkovit u procjeni uspostavljanja veze slovo-glas, te se pokazao dobrim za odjeljivanje dobrih od loših čitača (Vellutino,1991; Cunningham, 1993).

Rezultati na Jednominutnom ispitu glasnoga čitanja ukazuju na statistički značajne razlike (utvrđene analizom varijance) između prijevremeno rođene djece u odnosu na kontrolnu skupinu. Prijevremeno rođena djeca pročitala su točno manje riječi od kontrolnih parova. Ona su iskazivala teškoće u čitanju koje upozoravaju na veći rizik za nastanak pravih problema u čitanju. Kod neke djece koja su sporije čitala prisutno je sricanje ili slovkanje i to naročito u riječima koje su im bile i vizualno nepoznate, odnosno koje zasigurno nisu dio vizualnoga vokabulara. Dio je djece čitao uz mnoštvo grešaka pridavajući različite foneme istome grafemu, ovisno o okruženju. Kako se u većine djece u prvome obrazovnome periodu zapravo odvija prijelaz iz logografske u alfabetsku fazu, ove se greške mogu smatrati prijelaznom fazom i očekivane su. Samo njihovo postojanje, bez nekih drugih pokazatelja, nije dostatno za postavljanje bilo kakve dijagnoze u području čitanja i pisanja, ali je svakako znak za pomnije praćenje i nužnost cjelovitoga dijagnostičkoga postupka za utvrđivanje eventualnoga postojanja poremećaja.

Varijabla vremena čitanja teksta odabrana je jer daje podatke i o strategijama koje čitatelj koristi tijekom čitanja - korištenju konteksta, oslanjanju na morfosintaktičko znanje, na znanje o svijetu i druge «tehnike».

Rezultati analize varijance za varijablu vrijeme čitanja teksta pokazali su da nema statistički značajnih razlika između prijevremeno rođene djece i djece rođene na termin. Moguće je da se prijevremeno rođena djeca, koja su lošije dekodirala, upravo zbog problema dekodiranja više oslanjaju na kontekstualne ključeve nego što to čine djeca koja su ovladala tehnikom, kako o toj vezi govore Wolf i sur. (1993). Ukoliko je ova pretpostavka točna loši bi čitači imali više «koristi» od konteksta nego dobri čitači (kontrolna skupina), a time bi se i smanjile razlike među njima. Opravdanost ovoga zaključka potvrđuju rezultati aritmetičkih sredina dobivenih na ovoj varijabli kao i rezultati analize varijance.

Čitanje teksta usmjereno je na dobivanje podataka o razumijevanju pročitana, a što je provjereno kroz odgovore na pitanja. Ovakvo ispitivanje, za razliku od prepričavanja kao

načina provjere, ne zahtijeva znanje strukture teksta i primjereno je učenicima prvih razreda. Postavljena pitanja odnose se na informacije dane eksplicitno i na one koje dijete mora izdvojiti oslanjajući se na prethodno znanje.

Dobivene su statistički značajne razlike (na razini značajnosti .000) između skupina ispitanika na varijabli razumijevanje pročitanaog teksta. Prijevremeno rođena djeca pokazala su slabije razumijevanje od kontrolne skupine. Razlog tome može biti u problemima dekodiranja, odnosno obrade koji rezultiraju ograničenim razumijevanjem sadržaja.

U periodu početnoga čitanja razumijevanje je bitno određeno prethodnim znanjem i iskustvom (Vancaš, 1999). Većina prijevremeno rođene djece nije uspješno pratila glavnu ideju teksta možda upravo zbog manjka znanja (ili njegova neučinkovitoga korištenja) o činjenicama danima u tekstu. Iskustveni «manjak» također otežava prepoznavanje bitnih odrednica teksta, njihova slijeda i shvaćanje cjeline. Ovi problemi razumijevanja (u fazi početnoga čitanja) upozoravaju nas na potrebu učenja novih sadržaja uz pomoć drugih metoda, a ne oslanjanjem samo na pisani tekst (Vancaš, 1999).

Kako je razumijevanje svrha čitanja, a prijevremeno rođena djeca slabije generiraju činjenice iz teksta od djece rođene na termin, možemo zaključiti da su ona u konačnici lošiji čitači.

Obzirom na rezultate ovoga ispitivanja, prijevremeno rođena djeca predstavljaju skupinu «rizičniju» za nastanak problema u čitanju. Potrebno ih je sustavno pratiti ne samo s početkom usvajanja vještine čitanja već znatno ranije. Praćenje bi omogućilo pravovremenu dijagnostiku u području bilo kakovih odstupanja (u području jezika, vizualne percepcije, prostorne orijentacije...) koja kasnije mogu biti razlogom lošijega usvajanja čitanja ili pak pojave pravoga poremećaja. Kako su teškoće čitanja često tek početak teškoća učenja i problema u svladavanju školskog gradiva, jasna je vrijednost ovakvih praćenja i intervencija.

LITERATURA:

- Cunningham, J. W. (1993): Whole-to-Part Reading Diagnosis. *Reading and Writing Quarterly*. Vol. 9 (1), 31-51.
- Kolundžić, Z. (2002): Početno čitanje i neka obilježja fonološke obrade prijevremeno rođene djece. Magistarski rad. Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- Largo, R. H.; Molinari, L.; Pinto, C.; Weber, M.; Duc, G. (1986): Language development of term and preterm children during the first five years of life. *Developmental Medicine Child Neurology*. Vol. 28. 333-350.
- Low, J. A.; Handley-Derry, M. H.; Burke, O. S.; Peters, R. D.; Pater, E. A.; Killen, H. L.; Derrick, J. E. (1992): Association of intrauterine fetal growth with retardation and learning deficits at age 9 to 11 years. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*. Vol. 167. 1499-1505.
- Manyuk, P.; Liebegott, J. W.; Schultz, M. C. (1995): Early language development in full term and premature infants. LEA Publ. New Jersey.
- Robertson, C. M. T.; Etches, P. C.; Kyle, J. M. (1990): Eight-year school performance and growth of preterm, small for gestational age infants: A comparative study with subjects matched for birth weight or for gestational age. *The Journal of Pediatrics*. Vol. 116. 19-26.
- Saigal, S.; Szatmari, P.; Rosenbaum, P.; Campbell, D.; King, S. (1991): Cognitive abilities and school performance of extremely low birth weight children and matched term control children at age 8 years: a regional study. *Journal of Pediatrics*. Vol. 118. 751-760.
- Samuelsson, S.; Bylund, B.; Cervin, T.; Finnstroem, O.; Gaeddlin, P.O.; Leijon, I.; Mard, S.; Roennberg, J.; Sandstedt, P.; Waerngard, O. (1999): The Prevalence of Reading Disabilities among Very-low-birth-weight Children at 9 Years of Age – Dyslexics or Poor Readers. *Dyslexia*. Vol. 5. 94-112.
- Stackhouse, J.; Wells, B. (1997): *Children's Speech and Literacy Difficulties - A Psycholinguistic Framework*. Whurr Publishers Ltd. London.

- Stewart, A. L.; Rifkin, L.; Amess, P. N.; Kirkbride, V.; Townsend, J. P.; Miller, D. H.; Lewis, S. W.; Kingsley, D. P.; Moseley, I. F.; Foster, O.; Murray, R. M. (1999): Brain structure and neurocognitive and behavioural function in adolescents who were born very preterm. *Lancet* 353. London
- Vancaš, M. (1999): Jezične sposobnosti kao preduvjet usvajanju čitanja. Doktorska disertacija. Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- Vellutino, F. R. (1991): Introduction to Three Studies on Reading Acquisition: Convergent Findings on Theoretical Foundations of Code-Oriented Versus Whole-Language Approaches to Reading Instruction. *Journal of Educational Psychology*, Vol. 83 (4), 437-443.
- Wolf, M.; Vellutino, F., A. (1993): *Psycholinguistic Account of Reading*. U: Berko, G. J., Bernstein, R. N.: *Psycholinguistics*. Harcourt Brace Jovanovich College Publishers. USA.

Teškoće u razvoju psiholingvističkih sposobnosti kod djece koja mucaju

Kraći osvrt na postupke i terapiju u okviru kompleksnog tretmana u Poliklinici SUVAG

Iz iskustva u radu s djecom koja mucaju došlo se do spoznaje da je to kompleksan problem, u kojem je govorni poremećaj samo jedan od uočljivijih simptoma u širokom spektru poremećaja, koji se kriju u tom sindromu.

Ovu empirijsku spoznaju potvrdila su i dijagnostička ispitivanja te djece u Poliklinici SUVAG. Naime, govorne aktivnosti, uključujući čitanje i pisanje su složene integracijske funkcije, pa ukoliko je jedna ili više od tih funkcija insuficijentna, dolazi do poremećaja, odnosno do disfunkcije u spomenutim aktivnostima.

U dijagnostičkom postupku u Poliklinici SUVAG djeca se upućuju na ispitivanje sluha (ORL), logopedsko ispitivanje i psihološko ispitivanje intelektualnih sposobnosti. Ako se u logopedskom ispitivanju, osim mucanja uoče i elementi lingvističke slabosti, onda se dijete upućuje na detaljniju obradu neurološkin pregledom i dodatnim psihološkim ispitivanjem.

U dodatnom psihološkom ispitivanju se primjenjuje model diferencijalno- dijagnostičkih postupaka, koji uključuju ispitivanje psiholingvističkih sposobnosti, relevantnih za usvajanje čitanja i pisanja:

- ispitivanje vizualno- motoričke percepcije (Bender Gestalt testom)
- ispitivanje slušne percepcije, odnosno slušne analize i sinteze glasova u riječima (listom riječi iz Furlanovog jednogminutnog testa čitanja)
- ispitivanje lateralizacije (nestandardiziranim testovima vlastite konstrukcije)
- ispitivanje desno- lijevo, orijentacije za vlastito tijelo i relativističke orijentacije (Benton- Kemble testom)

Rezultati ispitivanja djece koja mucaju, vrlo često pokazuju insuficijentan razvoj navedenih psiholingvističkih sposobnosti. Tako su na primjer, vrlo česte smetnje u razvoju fonematskog sluha, pa neka djeca u dobi od 6,7 pa i 8 godina, nisu u stanju slušno analizirati i sintetizirati niti jednosložne riječi. Često je usporena lateralizacija i desno- lijevo orijentacija za vlastito tijelo, te slaba orijentacija u prostoru i neadekvatno poimanje sheme tijela.

Na planu vizualno- motorne percepcije također postoje poteškoće- nespretno baratanje olovkom, siromaštvo crteža, naročito izraženo u crtežu čovjeka.

Neadekvatna motiviranost za učenje slova i za predvježbe čitanja i pisanja usprkos (najčešće) prosječno razvijenim intelektualno razvijenim sposobnostima, obično je simptomatična za potencijalne smetnje u usvajanju ovih vještina.

Govorne poteškoće (mucanje) uz prateće emocionalne probleme (logofobija, anksioznost, smetnje ponašanja- teško uspostavljanje socijalnih kontakata ili agresivnost, razdražljivost, hipersenzibilnost) i spomenute nezrelosti u razvoju psiholingvističkih i psihomotornih sposobnosti su faktori, koji su u različitoj mjeri zastupljeni u sindromu mucanja kod svakog pojedinog djeteta.

Uzimajući u obzir spomenute činjenice, u nastojanju da se u terapiji mucanja što djelotvornije obuhvate svi aspekti tog problema, u Poliklinici SUVAG je koncipiran program kompleksne terapije mucanja djece predškolske i rane školske dobi u kojem je sudjelovao tim stručnjaka: logoped, logoped-ritmičar i psiholog- terapeut.

Koristeći individualne tehnike u svom radu, ali u uskoj međusobnoj suradnji i u suradnji s roditeljima te djece, terapeuti su nastojali prevenirati daljnji razvoj govornog problema polaskom u školu, pomoći djeci da razviju nedostatne funkcionalne sposobnosti, te steknu radne navike, te uz vježbe čitanja i pisanja lakše prebrode početne teškoće u savladavanju tih vještina. Također se nastojalo pomoći djeci da se lakše adaptiraju na školsku sredinu sa što manje emocionalnih frustracija, te steknu samopouzdanje i dobru socijalizaciju.

Pozitivni rezultati ovakvog pristupa u terapiji mucanja opravdali su očekivanja stručnjaka (autora tog programa) i naglasili potrebu ranog dijagnosticiranja i ciljanog terapijskog djelovanja u saniranju tog kompleksnog problema.

Mara Kezele, prof. psiholog

Darija Hercigonja Salamoni, prof. logoped

Renata Rade, logoped- ritmičar

Ljevak u školi

Djeca ljevaci prisiljeni su se koristiti radnim sredstvima prilagođenim dešnjacima uslijed čega im usvajanje osnovnih vještina predstavlja veliki problem. Ovi problemi mogu se jednostavno prevladati pojačanim angažmanom roditelja i nastavnika i uporabom ljevacima prilagođenih sredstava. Najčešće se ovi problemi previde i dijete se okarakterizira sporo, nezgrapno i nespretno.

Problemi na koje ova djeca nailaze najčešće su poteškoće u radu sa nožicama (škaricama). Čak i izrezivanje jednostavnih oblika njima je veliki problem. Posebno prilagođene nožice imaju obrnute oštre rubove koje omogućavaju adekvatno rezanje tako da rezanje nije samo pritiskanje koje rezultira zaglavljivanjem papira između oštrica.

Pisanje

Kvaliteta rukopisa ljevaka ovisi o pravilnom stisku ruke i o pravilnoj poziciji papira. Ako se koristi pozicija dešnjaka, ali uz uporabu lijeve ruke, to obično završava sputanim položajem i "stisnutim" načinom pisanja koji je spor i neadekvatan- loš za ono što slijedi tijekom školovanja. Da bi se izbjegle ružne mrlje po papiru, nužna je upotreba nalivpera čiji su rubovi zarezani na pravilnoj strani.

Čak i dijeljenje stola, ljevacima nije jednostavno. Najjednostavniji i najbolji način da se izbjegnu nesporazumi među učenicima je, da ljevak uvijek sjedne na lijevu stranu stola.

Trend uporabe pano-ploča i markera, ušao je i u razrednu nastavu. Praćenje ovako pokazanih nastavnih sadržaja, ljevacima predstavlja pravo olakšanje i ne moraju stalno tražiti da im se ponovi što je bilo napisano. Problem se može riješiti naginjanjem ploče na desnu stranu, što nije uvijek niti jednostavno niti izvedivo.

Zrcalno pisanje

Ljevaci su ponekad skloni zrcalnom tipu pisanja- pisanje kreće od desna na lijevo i njima je jako čitljivo (kao i svakome tko ima zrcalo) Najpoznatiji ljevaci koji su bili skloni zrcalnom pisanju su Leonardo da Vinci i Lewis Carroll.

Prevela mr. Katarina Dokoza-Pavičić

Skinuto sa www.anythingleft-handed.co.uk/school.html

Stanje djece u svijetu

Zašto moramo slušati djecu

UNICEF smatra da je konstruktivna uloga djece u svijetu od presudne važnosti za njihov razvitak - To će ujedno pridonijeti složnijem i mirnijem svijetu

MEXICO CITY/BRUXELLES, 11. prosinca 2002 – Procjenjujući da se deseci milijuna djece u svijetu osjećaju isključeni iz političkih institucija i da nemaju povjerenja u svoje vlade, UNICEF je danas priopćio da djecu moramo više slušati i pružiti im priliku da sudjeluju u donošenju odluka koje će utjecati na njihov život.

“U današnjem svijetu ranjenom sukobima i podijeljenom bijedom, vrlo je bitno da uključimo djecu, da ih poslušamo i damo im ulogu u oblikovanju bolje budućnosti za njih” rekla je Carol Bellamy, Izvršna direktorica UNICEF-a. “Omogućujući djeci i mladima da konkretno sudjeluju u svojim zajednicama i nacijama od presudne je važnosti za odgajanje njihovog optimizma, te služi kao priprema za konstruktivnu i smislenu odraslu dob”.

Predstavljajući upozoravajuće UNICEF-ovo izvješće *Stanje djece u svijetu 2003*, Bellamy je izjavila da su istraživanja izvršena u posljednje tri godine na četiri kontinenta na uzorku od 40,000 djece jasno pokazala da milijuni djece sumnjaju u korisnost političkog glasovanja kao jednog od načina promjene i poboljšanja uvjeta života, te da političke čelnike ne smatraju svojim uzorima.

“Kroz ove podatke djeca nam govore o vrijednostima s kojima odrastaju”, dodala je Bellamy. “Naš prvi odgovor mora biti da poslušamo što nam govore, jer nam u stvari žele reći da ih ne slušamo dovoljno. Naš drugi odgovor mora biti uključivanje djece i adolescenata. Moramo im dodijeliti pozitivnu ulogu u rješavanju njihovih problema, i uvažiti njihove posebne uvide i želju da pomognu u stvaranju pozitivnih promjena”.

Nadalje, Bellamy je istakla da su ova nedavna istraživanja, poduprta s nekoliko pozitivnih iskustava s uključivanjem djece u UNICEF-ove programe, pridonijela da UNICEF posveti svoje najvažnije izvješće upravo toj temi. *Stanje djece u svijetu 2003* istražuje još uvelike neistraženo područje "sudjelovanja djece" - a to je stupanj do kojeg su djeca i mladi sposobni aktivno se uključiti u rješavanje njihovih problema. Izvješće iznosi da je sudjelovanje djece od presudne važnosti kao priprema za odgovornosti koje će imati kad odrastu, a to će pridonijeti boljoj koheziji u društvu.

"Kroz sudjelovanje djece od rane dobi u rješavanju pitanja koja ih se tiču - što ne znači promoviranje anarhije ili nepoštovanje autoriteta, odnosno podcjenjivanje roditeljskog autoriteta - želimo stvoriti generaciju mladih ljudi koji imaju više poštovanja i brinu o svojim pravima, ali i o pravima drugih" - ističe se u Izvješću.

Izvješće ukazuje na postojanje ozbiljnih propusta kod isključivanja djece. Ono upozorava da se djeca isključena iz procesa donošenja odluka i bez mogućnosti konstruktivnog uključivanja u rješavanje problema razvijaju u odrasle osobe koje nemaju sposobnost izražavanja i pregovaranja, ne odabiru odgovorne životne izbore, ne uključuju se u pozitivne dijaloge i ne preuzimaju odgovornost na sebe, svoju obitelj i zajednicu.

Što djeca mogu pridonijeti društvu

Uz dugoročne dobitke za samu djecu i društvo kojeg će predvoditi kad odrastu, *Stanje djece u svijetu 2003* ističe da sudjelovanje djece u donošenju odluka i aktivnostima odraslih rezultira pozitivnijim, kreativnijim, energičnijim i plodonosnijim rješenjima.

"Djeca i mladi dokazali su da, kada ih se uključi, mogu napraviti velike pomake u svijetu. Imaju ideje, iskustvo i poglede koji obogaćuju shvaćanje odraslih i čine pozitivni udio u aktivnostima odraslih" ističe se Izvješću.

U Izvješću se citiraju i brojni primjeri kako su djeca sposobna učiniti pozitivne promjene u svojim zajednicama. Primjerice:

- U pokrajini Baludžistan, u Pakistanu gdje stopa pismenosti ženskog dijela populacije iznosi 2%, skupina muških izviđača započela je s lobiranjem u krugovima lokalnih političkih čelnika da dozvole djevojčicama pohađanje škole. Njihovi naponi rezultirali su upisivanjem 2,500 djevojčica u prvi razred osnovne škole.
- U saveznoj državi Abija u Nigeriji učenici srednjih škola organizirali su kampanju koja se provodila od vrata do vrata s namjerom da educiraju područje u kojoj živi 25,000 pripadnika Afugari naroda o važnosti cijepljenja. Kao rezultat, stotine Afugari žena, koje inače ne bi bile

svjesne važnosti cijepljenja, cijepile su svoju djecu u lokalnih bolnicama. Ovi naponi spasili su stotine života.

"Smatram da društvo može samo dobiti kroz sudjelovanje djece i mladih zbog svježine njihovih ideja koje će pridonijeti u rješavanju problema" rekla je Bellamy. "Možda djeca nemaju uvijek najlakše provedivo rješenje, no rijetko pristaju na površnost i formalnost". Njihovim sudjelovanjem ukazuje se na više mogućnosti i ima više rješenja za probleme. Iz niza mogućnosti u rješavanju problema više je pozitivnih izlaza."

Dostizanje Milenijskih razvojnih ciljeva

Bellamy je istakla da od 8 postavljenih ciljeva u svijetu u 2000-oj godini - poznatijih i kao Milenijski razvojni ciljevi - 6 ih se odnosi na djecu i zahtijevaju ulaganja u boljitak djece. Slušanje djece, razumijevanje njihovih jedinstvenih gledišta i uključivanje u napore za dostizanje Milenijskih razvojnih ciljeva od osobite je važnosti za uspjeh. Većina ciljeva trebala bi biti dostignuta u 2015. godini. Onaj koji je odnosi na poboljšanje mogućnosti obrazovanja djevojčica trebao bi biti dostignut u 2005.

UNICEF-ovo izvješće navodi kako svjetski čelnici moraju prepoznati djecu kao važne izvore mudrosti i znanja. Ujedno, ono poziva vlade da počnu učiti djecu o demokratskim vrijednostima od djetinjstva šireći utjecaj djece na obrazovanje te sudjelovanje u civilnom društvu i vlasti.

"Ako ne postignemo uspjeh u promoviranju sudjelovanja djece od rane dobi, propustili smo izvanrednu priliku u produblivanju demokracije i ljudskog dostojanstva u svijetu" rekla je Bellamy. "Ovaj propust ostavit će kod djece gorak okus nemoći i isključenosti iz društva - a cijena toga može biti velika."

UNICEF-ovo Izvješće ističe da oko 150 milijuna djece u svijetu pati od pothranjenosti, 120 milijuna djece školske dobi ne idu u školu, a većina njih su djevojčice. Uz navedeno dnevno se oko 6,000 djece i mladih zarazi virusom HIV-a. Ističe se da djeca mogu biti djelotvorni pomagači i u rješavanju ovih problema, ako ih uključimo.

"Slušajući mišljenje djece o samim problemima ne znači samo jednostrano podržavanje njihovih stavova" kaže se u Izvješću. "Već samo njihovo uključivanje u dijalog, te razmjena mišljenja dopušta da nauče kako konstruktivnije utjecati na svijet oko sebe. Princip primanja i davanja kroz uključivanje ohrabruje djecu da shvate odgovornost kao aktivni, tolerantni i demokratski nastrojani građani u odrastanju."

O međunarodnom predstavljanju Izvješća u Mexico Cityju

Carol Bellamy danas će u Mexico Cityju predstaviti *Stanje djece u svijetu 2003* gdje će ujedno sudjelovati u međugeneracijskom dijalogu koji će uključivati meksičku djecu, nacionalne čelnike uključujući i predsjednika Meksika, Vicenta Foxa.

Bellamy je istakla da je predstavljanje Izvješća u obje Amerike od posebne važnosti jer je taj dio svijeta vodeći u pogledu prepoznavanja i provođenja dječjih prava uključujući i pravo djece na sudjelovanje u problemima.

“Južna Amerika pokazuje vodeću ulogu u poštivanju perspektive i pogleda djece“ rekla je Bellamy. “Posebno sam zahvalna predsjedniku Foxu u njegovoj predanosti dječjim pravima kao i na ukazivanju njegovoj naciji kako uključivanje djece može biti dragocjeno i važno za izgrađivanje bolje budućnosti njihove zemlje”

Izvješće će danas biti predstavljeno u Bruxellesu na proslavi 50-ete godišnjice osnivanja UNICEF-a u Belgiji.

Zamjenik Izvršne direktorice UNICEF-a, Kul Gautam vodit će razgovor o uključivanju djece uz pomoć predstavnika djece iz Benina, Konga, Italije, Nizozemske, Slovenije, Velike Britanije i Belgije. Djeca će izmijeniti svoje poglede i ideje na priredbi pod naslovom “Djeca, stvaratelji promjena”. Uz njih, sudjelovat će i Vanessa Redgrave, Posebna predstavnica UNICEF-a za dramsku umjetnost, kao i vodeći politički čelnici Belgije i Europskog parlamenta.

* * *

Stanje djece u svijetu 2003 s recentnim statističkim podacima možete pronaći na

www.unicef.org

O europskom predstavljanju u Bruxellesu

BILTEN IZDAJE:

Hrvatska udruga za disleksiju
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Kušlanova 59a
Urednica: Stanislava Leljak-Turžanski, predsjednica
Uredništvo: Karmela Krušlin, dopredsjednica
Gordana Baričević   Nada Lovrić
Emica Farago   Ljiljana Petrovski
Ana Kalčić   Maja Rački
Mirjana Lenček-Vancaš
Izlazi 2 puta godišnje. Naklada 500 primjeraka.

BILTEN JE BESPLATAN!

HUD

Hrvatska udruga za disleksiju
Kušlanova 59a
10000 Zagreb

tel: 01/2338-022, fax: 01/2329-950
091/568-1009
(dežurstvo srijedom od 18 do 19 sati)

žiro račun 2390001-11-00134271

web stranica: www.hud.hr
na kojoj postoji forum gdje možete uputiti svoja pitanja

Međunarodna savjetovanja:

20-22 March
Montreal

28th LDAQ Annual Conference

Association Quebecoise pour les Troubles D'Apprentissage (Learning Disabilities Association of Quebec) at the Hilton Montreal Bonaventure Hotel
CONTACT: Christine Couston Tel: +1 514 747 1324 or Email: communication@aqeta.qe.ca

5 April
Budapest

European Dyslexia Association General Assembly

This is the bi-annual Conference and General Assembly of EDA to be held on Saturday 5 April at 14.00 in the Austrian Hungarian European School at 32 Istenhegyi Street, Budapest 1126, Hungary. There are invited speakers for the Conference.
CONTACT: The Secretary
Email: bertschinger@gmx.ch
or Fax: +41 52 202 1712

7 May
Brussels

Annual Open Forum

Dyslexia Internation Tools & Technologies (DITT)
CONTACT: Judith Sanson Tel: +32 2 537 7066
Email: admin@ditt-online.org